

Doświadczenie nadmiaru, braku i zrównoważonej obecności wody. Studium w nurcie błękitnej antropologii.

Wraz z kryzysem klimatycznym zjawiska takie jak susze i powodzie stają się coraz bardziej gwałtowne, cykliczne i naprzemiennie dotykają wiele społeczności w Polsce. Zmiany w rocznym rozkładzie i intensywności opadów, a co za tym idzie charakterystyce suszy i zalań, oraz w zmiennym dostępie do wody pitnej, wydają się być wyzwaniem dla istniejącej infrastruktury, strategii i sposobów codziennego użytkowania wody oraz jej rozumienia. Powstają nowe wersje dawnych zjawisk, tworząc nowe wodne światy i przyszłości w kryzysie klimatycznym. Polska humanistyka i antropologia nie podjęły dotychczas tej tematyki. Badania będą próbą wypełnienia tej pustki.

Głównym celem projektu będzie **zbadanie rozmaitych, lokalnych kontekstów i sposobów doświadczania wody w czasie kryzysu klimatycznego w epoce antropocenu. Skoncentrowane będą one na trzech scenariuszach – braku wody (suszy), jej nadmiaru (powodzi) i zrównoważonej obecności.** Wszystkie te przypadki pomogą zrozumieć specyfikę powiązań ludzi, nie-ludzi i wody oraz ich relacji i współzależności. Badacze skupią się na bieżących strategiach działania, sposobach użytkowania, myślenia i traktowania wody, ale także trybach współistnienia z nią i życia dzięki niej. Z metodologicznego punktu widzenia projekt ma na celu **rozwój i popularyzację metod badawczych w nurcie błękitnej antropologii** oraz rozwinięcie możliwości teoretycznych, analitycznych i poznawczych związanych z badaniem relacji człowieka z wodą słodką. Badacze przyjrzą się potencjałowi „myślenia przez wodę” lub „wodnej epistemologii” zaproponowanych przez choćby Stefana Helmreicha lub Astridę Neimanis. Badania będą zatem osadzone w posthumanizmie i relacjonizmie, które odrzucając antropocentryzm, a w tym przypadku lądocentryzm poznania, badają różne sploty relacji i procesy kształtujące ludzkie, więcej- niż-ludzki i nie-ludzkie światy, włączając w to współzależności i symbiozy tego, co społeczne, materialne, technologiczne i środowiskowe.

Projekt oprócz badań teoretycznych i przeglądu istniejącej literatury będzie polegał na przeprowadzeniu empirycznych, jakościowych badań etnograficznych w trzech lokalizacjach wybranych na podstawie ich sytuacji hydrologicznej, stopnia przetworzenia przez człowieka cieków wodnych, rodzaju osadnictwa, gospodarki i uwarunkowań historycznych. We wszystkich miejscach występują naprzemiennie susza, powodzie lub zalania i okresy stabilnego dostępu do wody. Będą to: gmina Mirsk i okolice w zlewni Kwisy i Bobru, dolny bieg rzeki Brzozówki na pograniczu pól i Biebrzańskiego Parku Narodowego oraz Warszawa.

W trakcie krótkoterminowych, powtarzających się w ciągu trwania projektu badań terenowych, grupa badaczy będzie rozmawiać z mieszkańcami wsi i miast, a zwłaszcza z ludźmi zajmującymi się lub pracującymi z wodą (rolnikami, strażakami, aktywistami, pracownikami parków narodowych, przewodnikami wodnymi, pracownikami Wód Polskich etc.). Użyte zostaną metody wywiadu pogłębionego, nieformalnych rozmów, obserwacji uczestniczącej czy etnografii w działaniu. Badacze będą prowadzić dokumentację fotograficzną, dziennik badawczy oraz zbierać zdjęcia i materiały wideo od badanych. Będą musieli się również „zamoczyć” i cieleśnie poznać lokalne wodne światy.

Dzięki proponowanemu podejściu teoretycznemu popartemu empirią, uda się rzucić nowe światło na badanie wody w społeczno-kulturowym kontekście. Pojawi się w Polsce błękitna antropologia do tej pory subdyscyplina nieznana i nieuprawiana. Zgromadzona zostanie nowa wiedza na tematy związane z wodą, zwłaszcza suszą, powodzią i codziennym traktowaniem wody w antropocenie, które nie zostały dotychczas poruszone w polskiej antropologii kulturowej i humanistyce. Badania mogą zainteresować również przedstawicieli innych dyscyplin, ale też zostać wykorzystane w szerszej debacie publicznej, przez decydentów i organizacje pozarządowe nie tylko do podniesienia świadomości i lepszego zrozumienia kryzysu klimatycznego, ale także do **wdrożenia alternatywnych paradygmatów w projektowaniu bezpieczniejszej i bardziej odpornej przyszłości wody.**